

TANULMÁNY

Sulyok Márton:
Egy indítvány nyomában...
Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdések a polgári eljárásjogi
magánszféravédelem köréből¹

1. Bevezetés

A magánszféravédelem és az egyének magánjellegű tényeinek, adatainak, valamint magánéletének védelme kiemelt jelentőséget kap az információs társadalom jelenlegi állapotában. Igaz ez a GDPR 2018-as hatálybalépése kapcsán is akár, de nem szabad megfeledkeznünk a hazai jogirodalmat szintén foglalkoztató számos alapjogi kollízióról sem, amelyek kapcsán szót ejthetünk például az Alaptörvény legutóbbi, hetedik módosításáról a gyülekezési jog vonatkozásában, vagy éppen a magánélet védelméről szóló szektorális törvény jogalkotási munkáiról is, amelyek eredményeképpen 2018. augusztusában hatályba is lépett a jogszabály, amelynek preambuluma szerint annak érdekében született, „*hogy a jogalkalmazás figyelmét felhívja a magánélethez való jogot érintő aktuális kihívásokra, egyben annak okán, hogy a jogvitákban érvényesíthető legyen a magánélethez való jog fokozott védelme.*”²

Egy másik példa a privacy (magánszféra) és más alapjogok versengéséből, ütközéséből fakadó erőegyenlőtlenségek kiküszöbölésére az ún. konkuráló alapjogi pozíciók tesztjéből ered, amelyet az Alkotmánybíróság 2016 utáni gyakorlata alakított ki.³ A magánszféra(jogok) más alapjogokkal való ütközése, versengése tisztán látható a gyülekezési jog vonatkozásában, vagy éppen a közszereplők magánszférájának védelme tekintetében, de egy másik nagyon hangsúlyos területen is: a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben, konkrétan a bizonyítás, az ún. „bizonyításhoz való jog” kapcsán. Itt magánszemélyek érdekpozíciói kerülnek egymással összeütközésbe a tisztességes eljáráshoz való jog közjogi (eljárásjogi) környezetében, amelyek között a „közvetítő, kiegyenlítő szerepet betöltő állami szerv (tipikusan a bíróság) egy hárompólusú viszonyrendszert alkot.”⁴ A kérdés természetesen a horizontális hatály itthon eddig az alkotmánybírósági gyakorlatban visszafogottan fogadott és inkább elutasított tana oldaláról is vizsgálható, azonban alább a hazai AB gyakorlatban már meghonosodott konkuráló alapjogi pozíciók tesztjéhez, illetve fogalmához ragaszkodunk véleményünk megfogalmazásakor.

¹ A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

² 2018. évi LIII. törvény a magánélet védelméről, preambuluma.

³ vö. pl. 13/2016 (VII. 18.) AB határozat.

⁴ ld. 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Szalay Péter különvéleménye [82].

Ha a tisztességes eljáráshoz való jog közjogi bázisát tekintjük, akkor abban az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom alkotmányos értékének erősítése érdekében alapvető elvárás, hogy az egyes eljárások szabályozása a lehető legteljesebb körben védelmezze és erősítse nem csak az igazságszolgáltatás és a bíróságok integritását és érdekeit, de az egyéni érdekeket, pozíciókat és jogokat is, s így különösen a magánszférát – a jelen írás megállapításaira tekintettel. Ez fakad abból is, hogy „*az államnak, tevőleges védelmi kötelezettsége értelmében, a konkuráló alapjogi pozíciókban – amikor az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel, mert az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti – közvetítő, kiegyenlítő szerepet kell betöltenie.*”⁵ Az alapjogkorlátozás arányossága tekintetében ezt kíméletes kiegyenlítésnek nevezi a hazai AB gyakorlat, amely abban áll, hogy „*a jogalkalmazóknak figyelembe kell vennie azt, hogy egyik alapjog lényeges tartalma sem korlátozható, másrészt pedig arra kell törekedniük, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók az arányosság elvének megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, méltányos egyensúlyba kerüljenek.*”⁶

Az igazságszolgáltatás érdekeinek figyelembe vétele, a bizonyítási eszközöknek az eljárás tárgyával való pusztán „releváns összefüggése”⁷, vagy éppen a *privacy vs. transparency* (magánszféra vs. nyilvánosság) dilemmában (a magasabb rendű érdek kapcsán) történő igazságtétel problematikája csak egy szeletét adja az eljárásjogi magánszféravédelem kapcsán felmerülő és tisztázandó kérdéseknek.

Különösen igaz ez újabban elsődlegesen talán a polgári eljárásjogban, ahol egyre tipikusabb, hogy magánfelek egymással szemben a bírói eljárás közjogi kontextusába ágyazva szolgáltatnak adott esetben egymásra nézve olyan terhelő bizonyítékokat, amellyel a személyiség, a magánszféra sérelmét valósítják meg. (Az erre rendelkezésre álló technológiai kapacitások korábban csak állami szervek részére álltak rendelkezésre, azonban a kémszoftverek és okossemüvegek korában már az egyének számára is bármikor elérhetőek.) A problémát, akkor még a régi eljárásjogi szabályozás margóján Papp Zsuzsa már 2011-ben felismerte, akkor jogállamisági problémaként értékelve azt:

„[A]z információgyűjtés szabadságának jogi korlátozása, (mely a demokratikus jogállamokban értelemszerűleg az államra és szervezeteire – így az igazságszolgáltatás szerveire is – kiterjed) [...] a jogállam gyakorlati működése során mégsem ily egyszerű. Az illegálisan szerzett információ megszerzése módjának ellenére oly módon érintheti a kérdéses ügyet, hogy figyelmen kívül hagyása sértheti az érintett intézmény vagy személy stb. jogait, érdekeit, és általában a jogállami igazságszolgáltatást. Ugyanakkor az illegális módon szerzett információ figyelmen kívül hagyásának jogi szempontból kétségen kívül helyes, sőt megkövetelendő tételének merev alkalmazása adott esetekben

⁵ 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [50].

⁶ Uo. [55].

⁷ Vö. pl. BDT2015.3243.

*súlyos érdeksérelmet és károkat okozhat, és az igazságszolgáltatást diszfunkcionálissá téve a jogállam rendjét veszélyeztetheti.*⁸

A személyiség és a magánszféra fokozott védelmének fontosságára a 2016-2018-ban lezajlott nagy eljárásjogi „rekodifikációs hullám” is rávilágított, hiszen a büntetőeljárás kódexben átalakult és kiegészült az ún. leplezett eszközzel történő bizonyítékszerzés eszköztárá,⁹ míg a polgári eljárásjogban először nyert szabályozást az írott jog szintjén a jogsértő bizonyítási eszközök szabályozása.¹⁰

A „leplezett eszköz” büntetőeljárásjogban használt törvényi fogalma kitűnően példázza azon esetköröket, amelyek kapcsán legújabbban már a polgári eljárásban is ún. jogsértő bizonyítási eszközök „előállításával” kellhet szembesülni az eljárásban. A 2017. évi XC. törvény (Be.) 214. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis a *„leplezett eszközök alkalmazása olyan, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogok korlátozásával járó, a büntetőeljárásban végzett különleges tevékenység, amelyet az erre feljogosított szervek az érintett tudta nélkül végeznek.*¹¹

Az új Pp. – szintén jogállamisági alapon – *„általános jelleggel kívánja rögzíteni azt a főszabályt, hogy jogsértő bizonyítási eszköz a perben nem használható fel. A generális szabály rögzítésének elsődleges indoka az, hogy egy jogállamban nem alkothatók olyan szabályok, melyek a peres feleket arra ösztönzik, hogy jogsértő módon szerezzék be a per eldöntése szempontjából releváns bizonyítékokat.*¹²

Az új Be.-vel kapcsolatban fentebb rögzítettek kapcsán analogikusan fontos kiemelnünk, hogy a polgári eljárásokban szolgáltatott bizonyítási eszközök felek általi beszerzése (a leplezett eszközöknél fentebb megjelölt módokon) mára már nemhogy nem különleges tevékenység, hanem általános tendencia, amelyet az eljárásban részt vevő peres felek a másik fél tudta nélkül végeznek, a Be. hivatkozott definíciójában leírt alapjogok sérelmével. Hasonló különbség az is, hogy a polgári eljárásokra irányadó bírói gyakorlat és a nemrégiben létrejött törvényi szabályozás (a büntetőeljárásokhoz képest) máshogy vélekedik a „feljogosított” kategóriáról, amikor magánszférajogok megsértésével szerzett és felhasználni kívánt bizonyítási eszközökről van szó.

Az új Pp. 269. §-a értelmében *„jogsértő és a perben nem használható fel az a bizonyítási eszköz, illetve annak elkülöníthető része, a) amelyet az élethez és testi épséghez fűződő jog megsértésével vagy erre irányuló fenyegetéssel szereztek meg, illetve állítottak elő; b) amely egyéb jogsértő módon keletkezett; c) amelyet jogsértő módon szereztek meg, vagy d) amelynek a bíróság elé terjesztése személyiségi jogot sértene.”*

⁸ Papp Zsuzsanna: *Az illegális eredetű illetve a felhasználásukkal személyiségi jogot sértő információk a polgári perbeli bizonyításban.* Doktori értekezés. ELTE ÁJK DI, Budapest, 2011. 9-10.

⁹ Id. 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, Hatodik Rész: A leplezett eszközök.

¹⁰ Id. 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.) 269. §

¹¹ kiemelések tőlünk.

¹² A 2016. évi CXXX. törvény alapját képező T/11900. sz. javaslatához fűzött indokolás szövege (online) <http://www.parlament.hu/irom40/11900/11900.pdf>, idézett részt ld. a 367-368. oldalon.

Ez alapján könnyen adódhat olyan értelmezés is, amely szerint a bíróság csak a „bíróság elé való terjesztés” aktusához kapcsolódóan zárja ki (mérlegelés nélkül) az eljárásból „a személyiségi jogot a bíróság elé terjesztés aktusával sértő” bizonyítási eszközöket. A jelenlegi szövegezés azonban *expressis verbis* nem reflektál a magánszférasértő szerzőmódra, amely abból a szempontból problémás, hogy a későbbi bíróság elé terjesztés szándékával folytatott „készletező magántitokgyűjtés” (későbbi potenciális bizonyítási eszközökként való felhasználás céljából) egyértelműen sérti a magánszférát.

A kizárással érintett szerzőmódok között a Pp. csak az „egyéb jogsértő módon történő szerzés” kritériumát nevesíti, és nem emeli be a kizárási körbe az élethez, testi épséghez fűződő jog megsértésével járó szerzőmód mellett külön nevesítve a magánszférasértéssel történt szerzőmódot, hanem ezen kérdéseket „a bíróság elé terjesztéssel személyiségi jogot sértő” esetre korlátozza. Ez a megoldás feltehetően abból is fakad, hogy a polgári perben a felek között kialakult konkuráló alapjogi pozíciók (magánszféra vs. bizonyítás) között (a kíméletes kiegyenlítés alkotmánybírói doktrínája alapján) a jogalkalmazónak a jogsértő bizonyítási eszközök felhasználása kapcsán mérlegelési lehetősége van [amelyet a 269. § (4) bekezdése rögzít számára]. Álláspontunk szerint azonban nem igazán szerencsés a törvény azon megfogalmazása, amely csak „a bíróság elé terjesztéssel személyiségi jogot sértő” bizonyítási eszköz kizárását teszi mérlegelés nélkül lehetővé. (Az ebből eredő következetlenségre – véleményünk szerint – nem ad megfelelő választ a „nyilvánvalóan jogsértő bizonyítási eszközökre” vonatkozó szabály sem, és részleges megoldást jelent a „bizonyítási szükséghelyzet” törvényi szintű rendezése – szélső esetekre értve azokat.)

Bonyolult kérdéseket vet tehát fel az eljárásjogi magánszféra védelem megfelelő alkotmányjogi hangsúlyainak kialakítása az eljárásban, vagy annak előkészítésében kialakuló konkuráló alapjogi pozíciókra tekintettel. Ezek között a kíméletes kiegyenlítés feladata elsődlegesen a jogalkalmazó feladata, akit a jogalkotó a minél komplexebb szabályrendszer megalkotásával segít. Erre láthatunk pár példát a fentiekben. A jogalkotó és a jogalkalmazó aktusai felett természetesen az Alkotmánybíróság feladata az alkotmányossági kontroll gyakorlása, így az alábbiakban azon alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdések felé fordítjuk figyelmünket, amelyek egy konkrét AB határozat kapcsán fontos sarokpontokra világítanak rá az AB felelőssége tekintetében a vizsgált területen.

Az alább kommentált AB határozat meghozatala és az alapul fekvő egyedi ügy idején az új eljárásjogi kódexek még nem voltak hatályban, így az alábbiakban a jelenlegi (épp átalakuló) eljárásjogi kontextusoktól függetlenül kívánjuk összegezni alkotmányjogilag releváns megállapításainkat. Ettől eltekintve tartottuk fontosnak rögzíteni a jelenlegi szabályozással kapcsolatos gondolatainkat ebben a bevezetőben.

2. Egy indítvány nyomában... – egy AB határozat előéletének kommentárja

3312/2017 (XI. 30) számú határozatában az Alkotmánybíróság az alapul fekvő „valódi” alkotmányjogi panaszindítvány befogadásával alapvető alkotmányjogi jelentőségű

kérdésként értékelte azt, hogy „*az indítványozó Alaptörvény – II. cikkéből következő – VI. cikk (1) bekezdése szerinti magánélet és kapcsolattartás tiszteletben tartásához való joga sérelmet szenvedett-e a Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.677/2013/10. számú jogerős másodfokú ítélete folytán, mivel a jogerős döntés nem állapította meg, hogy az indítványozó elektronikus magánlevelezésének az alperes általi megszerzése és bírósági, hatósági eljárásban történő felhasználása az indítványozó személyiségi jogának sérelmét eredményezte és ezért annak védelmét megtagadta.*”¹³

Nem megalapozottként az AB a Fővárosi Ítéltábla ítéletének megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította, azonban számba vett számos szempontot is magántitokvédelem kapcsán, annak vizsgálatával, „*hogy alaptörvény-ellenességet eredményez-e a bírói döntés önmagában arra figyelemmel, hogy a személyiségi jogsérelem korlátozását lehetővé teszi, amennyiben úgy ítéli meg, hogy egyéb bíróság előtt indokolt lehet a megszerzett magántitok felhasználhatósága.*”¹⁴ Az AB e körben értékelte a többség által relevánsnak tartott alkotmányossági szempontokat, valamint azon alkotmányos indokok kellő súlyát, amelyek a panaszindítvány szerint magántitokvédelmet és korlátozást alapozhattak meg.¹⁵

Most az AB által a határozatban át nem tekintett, figyelembe nem vett, vagy tévesen értelmezett és hiányosan körül járt alkotmányjogi érvek mentén fogalmazunk meg néhány gondolatot az egyedi ügyben hozott bírósági ítéletek és az ezek által kirajzolódó alkotmányjogi problémák vonatkozásában.

Kiindulópontként azonban fontos még egyszer leszögeznünk, hogy az a vizsgált AB határozattal érintett egyedi döntés (és az ennek alapjául szolgáló más döntések) sajátossága, hogy egy a magánszféravédelem vonatkozásában átmeneti időszakot érintettek. Az alapügy 2010 és 2015 között járta végig a magyar igazságszolgáltatást, amely időszakban végbe ment az alkotmányozás, hatályba lépett az Alaptörvény és átalakult pl. a polgári anyagi jog szabályozása is az új Ptk. hatálybelépésével, amely természetesen hatással volt a személyiségi jogvédelem átalakulására is, azonban eljárásjogi reformokról ekkor még nem beszélhettünk.

Tekintettel az időközben eltelt időre is, az alábbiakban az indítvánnyal érintett egyedi döntések kapcsán a legtöbbször absztrakt módon körvonalazzuk azokat az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéseket, amelyekre álláspontunk szerint a magánszféravédelem vonatkozásában feltétlen figyelemmel kell lenni a 2018- január 1-el hatályba lépett új polgári eljárásjogi szabályozás és az az alapján még majd kialakuló új bírói gyakorlat kapcsán. Az újonnan létrehozott polgári perrendi szabályok – ahogyan fentebb is írtuk – hiánypótlóak tekintetben, hogy eddig nem létező szabályozást hoztak be a tételes jogba a jogsértő bizonyítási eszközök kizárásával kapcsolatban, azonban az új törvény alapján történő jogalkalmazás számára talán iránymutatóak lehetnek az alábbi – elsősorban a határozathoz fűzött párhuzamos indokolásban és különvéleményben megjelenő – nézőpontok.

¹³ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Indokolás [22].

¹⁴ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Indokolás [25], az elemzést ld. [26]-[35].

¹⁵ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Indokolás [35]-[44].

2.1. Jogsértések és magántitkok - a tényállás fényében

A határozat az alapügy tényállását az Indokolás [4]-[13] szakaszaiban foglalja össze, amelyhez az alábbi kiegészítéseket, pontosításokat tesszük.¹⁶

- 1) Felperes és alperes házasságkötését követően két gyermeket fogadott örökbe, majd kettős állampolgár felperes anya pár év elteltével rokonlátogatás céljából külföldre szándékozott távozni a kiskorú gyermekekkel, amelyhez alperes apa hozzájárulását kérte, és az alperes apa ezt megadta.¹⁷
- 2) Felperes anya utazási szándéka kapcsán alperes apában kétely fogalmazódott meg a külföldi tartózkodás időtartamát (esetleges véglegességét) illetően, így az anya távollétében a szülők közös használatú számítógépébe unokaöccse által megsegítve belépett, majd felperes anya dokumentumaihoz, illetve teljes Outlook elektronikus levelezéséhez hozzáfért, leveleit elolvasta, illetve több ember – köztük rokonai – közreműködésével a leveleket lefordította olvasás céljából, mivel azok többsége angol nyelven íródott, és ő maga az angol nyelvet nem bírta.¹⁸
- 3) Ezt követően alperes apa a jogosulatlanul megszerzett levelek tartalmát az anya által az általa vélt jogsértés (ti. gyermek jogellenes külföldre vitele) bizonyítására igyekezett felhasználni az akkor még Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) Polgárjogi Kodifikációs és Nemzetközi Magánjogi Főosztályánál az 1986. évi XIV. törvény 3. és 4. cikke értelmében, valamint a 7/1988 (VIII.1.) IM rendelet alapján a gyermekek Magyarországra történő visszahozatala iránt kezdeményezett ún. értesítési eljárásban. Ezen közigazgatási eljárás kezdeményezésekor az egyes lefordított levelek tartalmát az iratanyag részévé tette, mint az általa állított jogsértést (az anya és a gyermekek távozását) igazoló dokumentumokat.
- 4) Ez az IRM eljárás végül nem indult meg, mert az azt kezdeményező apa az IRM hiánypótlási felhívásának nem tett eleget. Az anya – *az apa tevékenységéről nem tudva* – időközben hazatért a gyermekekkel Magyarországra, és itthon folytatták életvitelszerű tartózkodásukat.¹⁹ (Itthon élnek jelenleg is, bár azóta a bíróság a bemutatott személyiségi jogi pernek alapot adó bontóperben kimondta a házasság felbontását, felperes anya kérelmére.)
- 5) Ezen előzményeket követően a felek – egyező akarattal – házassági tanácsadó előtt kísérletet tettek megromlott életközösségük helyreállítására, de alperes apa ezen

¹⁶ A tényállás részletes leírását ld. K-H-PJ-2014-733. / K-H-PJ-2014-302. Kúria Pfv.IV.20.726/2014/4.) sz. ügyben (továbbiakban: KHPJ), illetve FIT-H-PJ-2014-226. (Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.677/2013/10.) sz. ügyben (továbbiakban: FIT) hozott bírósági határozatokban.

¹⁷ KHPJ, 1. oldal.

¹⁸ KHPJ, 1. oldal.

¹⁹ KHPJ, 1-2. oldal.

eljárásban a felperes magánszférájának megsértésével megszerzett magántitkokat tartalmazó levelekből idézett.²⁰

- 6) Mivel a házassági tanácsadás sikertelenül zárult, ezért mivel a felek között az életközösség helyrehozhatatlanul és visszafordíthatatlanul megromlott, a felperes anya kezdeményezte a bíróságnál alperessel fennálló házasságának felbontását, és a bíróság döntését kérte a gyermekek elhelyezése tárgyában is.
- 7) Alperes apa a felperes anya elektronikus magánlevelezésének jogellenesen megismert tartalmát (a fenti tények fényében ekkor már lényegében alapos ok nélkül) bizonyítékként a házassági bontóperben illetékes eljáró bíróság rendelkezésére bocsátotta, ezzel felhasználta azokat számos az anya külföldre távozásával és viselkedésével kapcsolatos tény bizonyítása szándékával.
- 8) Erre figyelemmel a felperes anya alperes apa ellen – a házasság felbontására irányuló keresettel párhuzamosan – személyhez fűződő jog (magántitok és levéltitok) megsértésének megállapítása iránti keresetet,²¹ valamint magántitok jogosulatlan megismerése miatti büntetőeljárást indított. (Ez utóbbit a nyomozóhatóság bűncselekmény hiányában azóta megszüntette.²²)
- 9) Az elsőfokú bíróság a felperes anya keresetét a személyhez fűződő jog megsértésének megállapítására elutasította.²³
- 10) Az elsőfokú bíróság döntésével szemben a felperes anya fellebbezést terjesztett elő, kérve a határozat megváltoztatását. A Fővárosi Ítéletábrla az elsőfokon rendelkezésre álló bizonyítékok alapján helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét.²⁴
- 11) A felperes anya az Ítéletábrla döntésével szemben felülvizsgálati kérelmet nyújtott be,²⁵ a Kúria azonban a jogerős határozatot hatályában fenntartotta.²⁶

A fenti tényállás alkotmányjogilag releváns összefüggéseinek és tényeinek ismertetése körében az alábbi elvi megállapításokat kell tennünk:

A tényállásban megjelölt házasság olyan bizalmi kapcsolat, amelyben a felek magánszférája és a felek között vagy a házastársak által külön-külön folytatott bizalmi kapcsolattartás a bizalomszegéssel szemben fokozott veszélynek van kitéve. A feleknek ezen bizalmi kapcsolaton belül jogi és morális bizalmi kötelezettségeik vannak, amelyekből azonban egyéni jogosultságok és kötelezettségek, terhek is következnek.

²⁰ KHPJ, 2. oldal, FIT, 5. oldal.

²¹ Vö. KHPJ, 2. oldal.

²² Ld. 13040/631/2012.Bü. sz. határozat.

²³ Bővebben ld. FIT, 2. oldal.

²⁴ FIT, 2. oldal.

²⁵ Ld. KHPJ, 1. oldal.

²⁶ Pfv.IV.20.726/2014/4. számon.

Hasonló megállapításra jutottak a brit bíróságok az 1992 óta fennálló Hildebrand-szabályokat felülíró Imerman ügyben már 2010-ben, amelyek részletezése itt röviden indokolt. Az 1992-es Hildebrand v Hildebrand²⁷ ügyről elnevezett és elhíresült bírói gyakorlat értelmében házasság felbontása iránti perekben jogsértő – de megengedhető – bizonyítási eszközként felhasználni engedték a házasfelek által saját kapcsolattartásukról, vagy egymás személyes dokumentumairól, pl. különvagyonukat részletező iratokról, titokban készült másolatokat annak megállapításával, hogy a feleknek „teljes és őszinte” – *full and frank* – ügyfeltárási, ti. bizonyítékszolgáltatási (disclosure) kötelezettsége van. Az Imerman döntéssel²⁸ viszont az a felfogás vált uralkodóvá, hogy a házasfeleknek bizalmi kötelezettségük van egymás felé (*duty of confidence*), amelyből az következik, hogy családként nem egy entitás, és mindkét félnek joga van bizalmas adatokat őrizni, és kötelezettsége a bizalomszegéstől (*breach of confidence*) tartózkodni. Mindezekből is az következik, hogy a családi kötelék bizalmi kapcsolatán belüli magánszféra-viszonyokról sem szabad megfeledkezni majd a tények alkotmányjogi értékelésében (ld. alább).

A bizalomszegő fél által a másik fél magánszférájának megsértésével megszerzett bizalmi kapcsolattartás nyilvánosságra hozatala (pl. a házassági tanácsadó előtti eljárásban vagy a bírósági eljárásban) előrevetíti azt, hogy a házasság felbontása és járulékai iránt indított, valamint az ezzel párhuzamosan indított személyiségi jogi perekben már a fentiekben is vizsgált konkuráló, versengő alapjogi pozíciók alakulnak ki:

- (i) a felperes magánszférájának védelmével kapcsolatos bizonyítási érdek-pozíció (amely egyben magánszféra-védő pozíció is), valamint
- (ii) az alperes bizonyítási érdekét (ti. bizonyításhoz való jogát) alátámasztó bizonyítási érdekpozíció.

Ebben a helyzetben álláspontunk szerint az igazságszolgáltatásba és a bíróságok rendes működésébe vetett közbizalom, mint alkotmányos érték védelme a magánszféra fokozottabb eljárási védelmének közérdekű igényét testesíti meg a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. Ez egyrészt következik az állam közérdekű védelmi kötelezettségéből, amely a versengő alapjogi érdekek kíméletes kiegyenlítéséhez²⁹ köthetik, másrészt nem szabad megfeledkezünk arról sem, hogy közérdekként jelenik meg az igazság kiderítése (máshol: érvényesülése) is a polgári perben, amelynek egyik eszköze a bizonyítás, illetve az ehhez a bizonyításhoz fűződő közérdek.

E vonatkozásban az érintett ügyben a bíróság úgy fogalmazott, hogy a „*más magántitkát tartalmazó elektronikus levelezés anyaga mint bizonyíték a bírósági eljárásban felhasználható, ha az a per tárgyával releváns módon összefügg, és az igazság érvényesülését szolgálja.*”³⁰ A már a bevezetőben is említett „releváns összefüggés” mércéje nem minden felel meg az eljárásjogi magánszféravédelem általunk elképzelt garanciarendszerének, ezért azt kritikusan szemléljük.

²⁷ [1992] 1 FLR 244.

²⁸ Tchenguiz v Imerman; Imerman v Imerman [2010] EWCA Civ 908.

²⁹ Vö. 13/2016 (VII. 18.) AB határozat.

³⁰ Ld. BDT2015.3243. Rendelkező rész.

A magánszféravédelem ilyen módon történő szembeállítás a perbeli bizonyítással persze nem jelenti azt, hogy a személyiségvédelem eszközeivel bárkit is el lehetne zárni attól, hogy bizonyításhoz való jogának érvényt tudjon szerezni. Ezen, a magánszféravédővel versengő alapjogi pozíció feltétlen és abszolút védelmében a bíróság azt állapította meg (itt helyesen), hogy az alperest ezen bizonyítási eszközöktől más eljárásokban elzárni a személyiségi jogvédelem eszközével *nem* lehetséges. Mindez azonban látszólagos ellentmondásban áll az egyedi ügyben hozott elsőfokú ítélet azon megállapításával, amely szerint amennyiben „*az alperes a levelezést akár a jövőben a felperes vonatkozásában egyéb módon nyilvánosságra hozná, ez lehetőséget teremthet a felperes számára személyiségvédelmi igényeinek az előterjesztésére.*”³¹ A bíróság tehát az adott személyiségi jogi perben nem ismerte el a személyiségi jogérvényesítés iránti felperesi (indítványozói) igényt, viszont megfogalmazta, hogy ha más eljárásokban is megtörténne a nyilvánosságra hozatal (*pro futuro*) akkor már a felperes érvényesíthetné személyiségi jogi igényeit a nyilvánosságra hozóval szemben.

Ha már itt tartunk, akkor a nyilvánosságrahozatal és a magántitoksértés kapcsán érdemes megvizsgálni, hogy a panaszindítvány alapját képező egyedi ügyben hozott bírói döntések hogyan reflektálnak több ponton azon alperesi magatartásokra, amelyekkel az alperes magánszféra- és személyiségi jogsértést valósított meg:

- a) Feltárják például azon körülményeket is az indokolásokban, melyek között az alperes eljárást indított az IRM-nél a gyermekek Magyarországra történő visszahozatala iránt.
- b) Utalnak arra is, hogy alperes az IRM előtti eljárásában a leveleket, és azok tartalmát, mint magánszférasértéssel szerzett jogsértő bizonyítási eszközöket felhasználta.³²
- c) A levelek lefordíttatásával megvalósított egyértelmű – még a bírósági eljárást megelőző – nyilvánosságra hozatal kapcsán a bíróság azt is megállapította, hogy „*a fordításban közreműködő személyek száma nem haladja meg azt a méltányolható mértéket, amely a jogsértést megalapozhatná.*”³³

Felvetődik tehát a kérdés: ha a magántitok megsértését a nyilvánosságra hozatal ténye önmagában megvalósítja, akkor a bíróság méltányolhatja-e egyáltalán a nyilvánosság „kiterjedése” kapcsán „*azt a mértéket, amely a jogsértést megalapozhatná.*” Álláspontunk szerint egyáltalán ez nagyon érzékeny és vitatható kérdés, hiszen a fél méltányolható bizonyítási érdekének jogalkotói mérlegeléséhez – és a konkuráló alapjogi pozíciók közötti megfelelő egyensúly kialakításához (ezek kíméletes kiegyenlítéséhez) – nem feltétlenül tartozik hozzá e mérlegelés. Ez a kérdés ugyanis kívül esik a két ellenérdekű fél között fennálló kollíziós alapjogkorlátozási helyzet értékelésén, hiszen az alperes már a felperesi levelek mások számára hozzáférhetővé tételével megsérti felperes

³¹ Budapest Környéki Törvényszék 12.P.21.549/2012/16. sz. határozat, 10. oldal.

³² Ld. KHPJ, 2. oldal; FIT, 5. oldal.

³³ Ld. FIT, 5. oldal.

(indítványozó) személyiségi jogait és magánszféráját, valamint információs önrendelkezését – függetlenül a tényről, hogy a bírósági eljárásban azokat végül felhasználta-e vagy sem.

Az alapügyen eljáró bíróság azt is megerősíti, hogy az alperes elismerte, hogy a házassági tanácsadó eljárásában is ismertette felperes jogosulatlanul megismert elektronikus magánlevelezését. Maga az alperes ismeri el, hogy ezen eljárás sikertelenségét követően a felperes által megindított házasság felbontása iránti eljárásban ő maga a felperes angol nyelvű elektronikus magánlevelezésének teljes magyar fordítását a peres iratokhoz csatolta, mint (jogsértő) bizonyítási eszközöket. Ennek kapcsán a bíróság arra hivatkozik, hogy a házassági tanácsadó előtti eljárásban a magántitok megismerésének megsértését az zárja ki, hogy a felperes hozzájárulását azok megismeréséhez vélelmezni kell, hiszen egyező akarattal vettek részt az eljárásban.³⁴

Ad absurdum tehát ebből a megközelítésből olyan érvelés is adódhatna, hogyha egyező akarattal házasságot kötünk, akkor a házasság fennállása alatt kevésbe hivatkozhatunk majd magánszféránk és magántitkaink védelmére a másik féllel szemben. Varga Zs. András az itt kommentált AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolásában maga is erre utal, amikor is tisztázandó előkérdésként veti fel azt a házasság belső viszonyai tekintetében, hogy „*a házasfeleket egymás közötti viszonyukban megilleti-e (pontosabban milyen mértékben illeti meg) a magántitok védelme.*”³⁵

Vajon milyen módon legitimál(hat)ja tehát utólagosan a felperes házassági tanácsadáson történő részvétele – az ő magántitkainak nyilvánosságra hozatalához való utólag vélelmezett hozzájárulásként – egy általa nem ismert időpontban, a tanácsadást megelőzően elkövetett magánszférasértés megtörténtét. Különösen igaz lehet ez például azon esetekben, amikor pl. a felperesnek nincs tudomása arról, hogy a tanácsadás során az alperes esetleg előállhat majd a felperes jogellenesen megszerzett magántitkaival.

Ezt az alkotmányjogilag releváns tény az egyedi ügyben eljáró bíróságok figyelmen kívül hagyták, amikor a felperes terhére értékelték a magántitkok nyilvánosságra hozatalának megtörténtét és ezzel nem orvosolták az őt ért közvetlen magánszférasértelmet személyiségi jogainak védelme által. Tették ezt mégpedig arra hivatkozással, hogy utólagosan vélelmezni kell a felperes hozzájárulását a terhére korábban elkövetett – az eljárásban adekvát (de végső soron jogsértő!) bizonyítási eszközöket eredményező – magánszférasértés vonatkozásában.

Szalay Péter alkotmánybíró a határozathoz fűzött különvéleménye tartalmazza ezzel kapcsolatban az egyetlen alkotmányjogilag is helytálló álláspontot, mely szerint nem ért egyet azzal a többségi határozatban fenntartások nélkül elfogadott jogalkalmazói

³⁴ Vö. FIT, 5. oldal

³⁵ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Varga Zs. András párhuzamos indokolása [69] Ugyanitt az alábbi álláspont is megjelenik: A házastársi hűséggel kapcsolatban elmélkedve Varga Zs. kifejti azt is, hogy egy házasság fennmaradásáért tett erőfeszítések összessége keretében az így tágan értelmezett hűség kapcsán a jogalkalmazónak „*nagyon óvatosan [kell] mérlegelni, hogy a felek egymással esetleges konfliktusba kerülő alapjogaihoz milyen védelmet biztosít.*”

indokolással a magántitoksértés jogszerűsége vonatkozásában. Az eljáró bíróságok szerint mivel a bizonyítékszolgáltatás a felek kötelezettsége, ezért tulajdonképpen az alperesnek egyfajta „kötelezettsége” volt az indítványozó magántitkának az elektronikus levelezés „feltöretésén” keresztüli megismerésére.³⁶

A legteljesebb mértékben egyetértve Szalayval kijelenthető, hogy a tények ismeretében „önmagában az, hogy hogy az indítványozó levelezését, időben később, egy peres eljárásban bizonyítékként csatolták, valamint az, hogy az indítványozó levéltitkának a felfedezése eredményeként végül az alperesnek olyan információk jutottak a birtokába, amelyek felhasználásához „méltányolható érdeke fűződött”, nem teszi visszamenőleg jogszerűvé az indítványozó levéltitka jogosulatlan megszerzésének mozzanatát (elektronikus postafiókjá feltöretését és az ott fellelt dokumentumok lefordíttatását), és nem mentesíti minden jogkövetkezménytől az alperest. Az indítványozó Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való joga, és ennek részeként a levéltitkokhoz való joga azáltal szenvedett korlátozást, hogy az alperes azt jogosulatlanul felfedezte és megismerte – az ilyen módon megszerzett információk későbbi felhasználásának módjától, vagy e felhasználás eredményétől függetlenül; hiszen az indítványozó elektronikus postafiókjának feltöretésekor az alperes még nem tudhatta, hogy ott milyen tartalmú dokumentumokat fog találni. Az indítványozó levéltitka felfedezésének következményei ezért – [véleményünk] szerint – a magánszférába illetéktelenül behatoló alperes terhére esnek.”³⁷

Ezen alkotmányjogilag teljesen helytálló érvelés ellenére a jogalkalmazó a következők szerint minősítette a tények alapján a helyzetet, amely minősítéssel az alábbi problémák adódnak.

2.2. Az ügy alkotmányjogilag releváns rétegei és ezek megítélése

Az alapügyben a felperes anyja (indítványozó) azt kérte a bíróságtól, hogy állapítsa meg, hogy alperes apa a felperes elektronikus leveleinek jogosulatlan megismerésével és nyilvánosságra hozatalával megsértette a felperes magántitkokhoz, levéltitkokhoz fűződő személyiségi jogát.³⁸ Ítéletében a bíróság elsőként arra mutatott rá még az Alkotmány rendelkezéseinek fényében, hogy a magántitok alkotmányos alapjog. (Ez azonban az Alaptörvény értelmében sem változik.) A bíróság a későbbiekben maga állapítja meg, a régi Ptk. akkor hatályban lévő 81. §-ra is utalással, hogy *titok minden olyan adat, tény vagy az ezekről levont következtetés, amelyek a jogosult rendelkezési köréből való kikerülése a jogosult érdeksérelmével járhat.*³⁹

Ennek kapcsán egy ún. „magántitok problémát” ismerhetünk fel, amelyet most azon keresztül világítunk meg, hogy az elsőfokú ítélet utal a felperes indítványozó) által magántitok jogosulatlan megismerése tárgyában indított az alapügy személyiségi jogi

³⁶ Ld. 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Szalay Péter különvéleménye [99].

³⁷ Uo. [100]-[101].

³⁸ Ld. BDT2015.3243, 1. oldal.

³⁹ Ld. BDT2015.3243, 2. oldal.

perével párhuzamos büntetőeljárásra. Itt az eljárást bűncselekmény hiánya miatt megszüntető nyomozóhatósági határozat szerint *a közösen használt számítógépen, védelem nélkül olvasható dokumentumok a közösen örökbefogadott gyermekek vonatkozásában íródtak, ezért nem (!) képezhetnek magántitkot*, illetve e körben említette még, hogy *az alperes nem a magántitok megismerésének szándékával olvasta el az anya levelezését, így nem is valósult meg a bűncselekmény.*⁴⁰

Ad absurdum tehát ez elviekben akár olyan magatartások nyomozóhatósági kimentését is legitimálhatja, amikor a felperes anya családon belüli erőszaktól való félelmében – tekintettel annak nagyon nehézkes bizonyítására és magas látenciájára is – a család barátaival és rokonokkal levelezik az alperes apa cselekedeteiről, amelyeket pl. közös (vagy az itt elemzett eset kedvéért közösen örökbe fogadott) gyermekek ellen követ el.

Vajon ilyen esetekben sem minősül magántitoknak a közös gyermekekre vonatkozó információ? Abba szabad betekintés adható a közös gyermekekkel szemben fizikai vagy pszichikai abúzust tanúsító apával szemben, még akkor is, ha az apa nyilvánvalóan jogsértő módon szerez tudomást ezekről az adatokról, titkokról?

Az AB többségi határozata e vonatkozásban külön vizsgálatot, alkotmányossági szempontú értékelést nem is folytatott le, hanem az alapjogkorlátozás szükségességének vizsgálatában *„figyelembe vette, hogy a közös gyerekek sorsa nem kizárólag az egyik szülő magánügye, és ennél fogva magántitka.”*⁴¹ A kérdés azonban az, hogy egyes a fentiekben leírt szélső helyzetekben is ez marad a helyes értelmezés?

Varga Zs. András párhuzamos indokolása nyújt némi támpontot a fent felvetett kérdések eldöntéséhez lényegadó szempontok mérlegelésében. Továbbfűzve azt a gondolatot, amelyet a családon, házasságon belül érvényesülő magánszféra- és magántitokvédelem kapcsán felvet (ld. fentebb), Varga Zs. eljut annak mérlegeléséig is, hogy a házasság fennmaradása érdekében tett erőfeszítések összességéként felfogott, s így tágran értelmezett hűség kapcsán a jogalkalmazónak nagyon óvatosan kell mérlegelnie, *„hogy a felek egymással esetleg konfliktusba kerülő alapjogaihoz milyen védelmet biztosít.”*⁴²

Ebből jut el azon előkérdés vizsgálatába, hogy az alapjogok védelme és a jogos önhatalom hogyan viszonyulhatnak egymáshoz, és bár elismerhető, hogy az önvédelem jogát a szakjogok és az Alaptörvény is elismerik valamilyen szinten, a gondolatmenetnek az élethez való jogon túl más alapjogokra való kiterjesztésében – ahogy ő írja – nem következetes az AB és az ombudsmani gyakorlat. Ahogy a személyes adatok sérelme esetében sem tudjuk megismerni a jogsértő személyek személyes adatait, addig *„a konkrét ügyben [ez a kérdés] úgy fogalmazható meg, hogy a család egysége elleni vélt „támadás” (és itt a kiskorúak védelme fokozottan veendő figyelembe) teljesen figyelmen kívül hagyható körülmény-e [...]?”*⁴³

⁴⁰ KHPJ, 2. oldal. A vizsgált AB határozat Indokolásának [5] pontja foglalkozik ezen kérdéssel.

⁴¹ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Indokolás [41].

⁴² 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Varga Zs. András párhuzamos indokolása [70].

⁴³ Uo. [75].

A család elleni vélt, lehetséges „támadás” kontextusában védelmezett magántitkok körére vetítve pedig tovább szükséges tehát vinnünk a titokra vonatkozó megállapításainkat is. Az AB maga állapítja meg a titok-fogalom vonatkozásában lefolytatott alkotmányossági vizsgálatban, hogy *„a magántitkokhoz való jognak azon fogalmi elemei érdemelnek kiemelés, amelyek szerint ez a jog olyan tény, adatot, körülményt vagy következtetést véd, amelyet a személyeknek csak egy szűk köre, vagy csak egyetlen személy ismer és egyébként nem közlészélhető; továbbá a jogosultnak érdeke fűződik ahhoz, hogy e körön kívül állók a titoknak minősülő tény, adatot, körülményt vagy következtetést ne ismerhessék meg.”*⁴⁴

A magántitok mibenlétére vonatkozó fent idézett álláspontok ellenére és azokkal egyértelmű ellentmondásban a panasszal támadott bírói döntés (ítélőtábla) viszont megállapította, hogy személyiségi jog megsértését az követi el, aki a birtokába jutott magántitkot a titok jogosultjának hozzájárulása nélkül nyilvánosságra hozza, vagy azzal egyéb módon visszaél.⁴⁵ Hivatkozva az irányadó bírói gyakorlatra, arra is analogikus hangsúlyt helyezett a bíróság, hogy jogosulatlanul készített, szerzett képmás vagy hangfelvétel felhasználása közvetlenül fenyegető vagy bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében közérdekből, vagy jogos magánérdekből lehet megengedett, feltéve, hogy a jogellenes szerzőmód (szükségességi elem) vagy felhasználás a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest nem okoz aránytalan jogsérelmet (arányossági elem).⁴⁶ (Ezt nevezhetjük akár „jogsértés problémának” is.⁴⁷)

A bíróság ítélete a nyilvánosságra hozatal tényét megállapította, ugyanakkor ebből nem vonta le azt a következtetést, hogy a felperes (indítványozó) személyiségi jogát, amelyet

⁴⁴ 3312/2017 (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [30].

⁴⁵ FIT, 2. oldal.

⁴⁶ Vö. BDT 2011.2442.

⁴⁷ Az általunk felvetett „jogsértés probléma” kapcsán irányadó bírói gyakorlat főbb elemeit az alábbi döntések adták az AB határozat alapjául fekvő egyedi ügy tartama alatt: 1) BH1985.57 - bíróság vagy más hatóság előtt folyó eljárásban nem lehet „az egyébként is jogsértés nélkül készült hangfelvétel felhasználását visszaélésnek tekinteni, ha az a hangfelvétel felhasználójával szemben elkövetett jogsértéssel kapcsolatos bizonyítás érdekében történik.” 2) BDT2011.2442 (Szegedi Ítélőtábla) - „Nem minősül visszaélésnek a képmás vagy hangfelvétel készítése avagy felhasználása, amennyiben arra közvetlenül fenyegető vagy már bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében közérdekből vagy jogos magánérdekből kerül sor, feltéve, hogy a képmás vagy hangfelvétel készítése vagy felhasználása a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest nem okoz aránytalan sérelmet.” Az ebben tükröződő – az Alaptörvénnyel is összhangban álló – jogalkalmazói álláspont szerint tehát a magánszférához és magántitkokhoz való jog védelme körében felhívható személyiségi jog sérelme (ti. az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében foglalt korlátozása) akkor válik jogszerűvé, ha a korlátozásra legitim cél érdekében, kényszerítő indokból (ti. pozitív jogi értelemben vett jogsértés bizonyítása vagy megelőzése érdekében) – tehát szükségesen – kerül sor. (Az itt kommentált többségi határozat egyébként a fentiekre hivatkozással utasította el az alkotmányjogi panaszt.) 3) BDT2009.2126 (Pécsi Ítélőtábla) - a hozzájárulás nélkül készített és bírósági eljárásban hozzájárulás nélkül felhasznált hangfelvétel nem alapozza meg a személyiségi jog megsértését, ha a hangfelvétel személyiségi jogot sértő voltára a jogosult azért hivatkozik, hogy azzal a saját hamis tényállítását leplezze. A hangfelvétel engedély nélküli készítése sérti az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében és a polgári jog személyiségi jogvédelmi rendszerében védelmezett jogokat. A személyiségi jog érvényesülését viszont korlátozza az, ha a jogot a jogosult arra használja, hogy azzal saját valótlan tényállításait leplezze, tehát ez esetben az alapjog jogosultjának magatartása az igazságszolgáltatásba és a bíróságok működésébe vetett közbizalom alkotmányos értékébe ütközik, így kényszerítő indokból, legitim céllal korlátozható.

a bíróság álláspontja szerint az Alkotmány magánszféravédő rendelkezései védenek és biztosítanak, megsértette volna: „Személyiségi jogot az sért, [...] aki a birtokába jutott magántitkot jogosulatlanul, a titok jogosultjának hozzájárulása nélkül nyilvánosságra hozza vagy azzal egyéb módon visszaél. Önmagában a magántitok birtokába jutott személy a magántitkot jogosulatlanul nyilvánosságra is hozza, vagy azzal egyéb módon visszaél. Az elsőfokú bíróság szerint, miután az alperes nem vitatta, hogy a hatóság előtti felhasználáshoz a felperes nem járult hozzá, szükségtelen annak bizonyítása, hogy a levelezés megnyitása, a dokumentumok megismerése a felperes hozzájárulásával vagy annak hiányában történt.”⁴⁸ Látható tehát, hogy a felperes (indítványozó) nem járult hozzá a nyilvánossághozatalhoz, azonban ennek ellenére az egyedi ügyben feltárt történeti tényállásban azonosított hatósági és bírósági eljárásokban történt nyilvánossághozatal tényét a jogalkalmazó nem tekintette a magántitok megsértését megalapozó nyilvánosságra hozatalnak.

Véleményünk szerint ezen jogalkalmazói jogértelmezés szembe megy a magánszféravédelem alkotmányjogi logikájával és a bíróság saját megállapításaival is, amelyekben elismerik, hogy a nyilvánosságra hozatal ténye személyiségi jogsérelmet valósít meg.⁴⁹ Ezt az értelmezést lehetett volna az AB-nek finomhangolnia, az általuk felvetett alkotmányossági szempontok hathatósabb érvényesítésével, a panasz tényleges eldöntésén keresztül.

A nyilvánossághozatal kapcsán azonban egy már említett másik kérdés is felmerül, nevezetesen, hogy a jogalkalmazó mérlegelheti-e a nyilvánossághozatalnak olyan méltányolható mértékét, amely a jogsértést megalapozza? Amennyiben még el is fogadjuk azt a jogalkalmazói hivatkozást, amely a nyilvánosság „mértékét” méltányossági tényezőnek tartja, akkor is egy „korlátozottabb személyi kör” felé történő – magát a pert megelőző – hozzáférhetővé tétel (ti. nyilvánossághozatal) mindenképpen megsérti a titok jogosultjának információs önrendelkezését.

Itt vizsgált határozatában az AB elvi éllel rögzíti a tényállás ismertetése során az elsőfokú döntésre alapozva, hogy az alperes „*harmadik személyek segítségével az indítványozó számítógépébe belépett, dokumentumait és angol nyelvű levelezését elolvasta és magyar nyelvre fordította.*”⁵⁰ A személyiségi jogsértés (alapjogkorlátozás) arányossága tekintetében a nyilvánosság „méltányolható” mértéke vonatkozásában pedig a következőket mondja: „*az indítványozó levelezésének a bíróságok, és más hatóságok előtti bizonyítékként történő felhasználása során a levelezés tartalma továbbra is rejtve marad a nyilvánosság előtt, ugyanis a bíróság elé tárt levelezéshez – a bíróság nyilvánossága ellenére – csak iratbetekintés révén lehet hozzájutni, amely viszont korlátozott.*”⁵¹

⁴⁸ KHPJ, 3. oldal.

⁴⁹ Az AB az itt elemzett határozat indokolásában ugyanazon hangsúlyok mentén tárta fel a történeti tényállás alkotmányjogilag releváns aspektusait, amelyeket a fentiekben ismertettünk, tehát alapvetően nem tért (de nem is térhet) el az egyedi ügyben eljáró bíróság által azonosított tényállás tartalmától.

⁵⁰ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Indokolás [4].

⁵¹ Uo. [44].

E két láthatóan ellentmondásban álló határozati kinyilatkoztatást együtt olvasva szükséges rögzítenünk a magánszféravédelem szempontjából, hogy a bíróság előtti felhasználás céljából az alperes már eleve magánszférasértő módon állított elő az eljárás céljaira „adekvát bizonyítási eszközöket”⁵² (ti. a levelezés magyar nyelvű változatának elkészítésével, mások általi fordításon keresztül). Ezek pedig – az AB többségi álláspontja szerint – a bírósági nyilvánosság korlátozott volta miatt nem alapozzák meg az aránytalan alapjogsérelmet indítványozó oldalán.

Kérdés persze, hogy az alperes ezen magatartása és közrehatása a per céljaira adekvát bizonyítási eszközök létrehozásában megalapozhat-e magánszférasértést? Ezt a kérdést, párhuzamos indokolásában – Varga Zs. András is felteszi újfent a határozat eldöntését jobban megalapozó előkérdésként: „*Vajon per előkészítése, per kezdeményezése [...] megalapozhat-e személyiségi jogsértést?*”⁵³ Álláspontunk szerint igen, annak ellenére, hogy „*a perjog általában nem védi a magántitkot*”.⁵⁴

3. Konklúzió

A 3312/2017 (XI. 30.) AB határozattal elutasított alkotmányjogi panaszban támadott bírói döntés véleményünk szerint az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének, illetve I. cikk (3) bekezdésének sérelmével tagadta meg az indítványozótól személyiségi jogainak védelmét, mivel alapjogait az Alaptörvény említett rendelkezéseibe ütközően, feltétlen szükségesség hiányában korlátozta. Álláspontunk szerint a feltétlen szükségesség követelményének teljesülése azért hiányzik az alperes apa által a tényállás szerinti összefüggések között felhasznált jogsértő bizonyítási eszközök esetében, mert e követelményt a sérelmezett bírói döntés figyelmen kívül hagyta, amikor a bírósági eljárásban való felhasználás tényére alapozva pusztán a felhasznált bizonyítási eszköz és az ügy „releváns összefüggésének” fennállása miatt korlátozta a felperes (indítványozó) Alaptörvényben biztosított magánszférájogait, megtagadva tőle az alapjogvédelmet.

Egy bíróság elé került ügy és egy bizonyítási eszköz „releváns összefüggése” önmagában szerintünk nem alapozhatja meg az alapjog-korlátozás feltétlen szükségességét. E két érvelés azonosítása kiüresítené a feltétlen szükségesség alapjogkorlátozási tesztjét. (A jogalkotó talán pont ezen helyzetekre alkotta meg az ún. bizonyítási szükséghelyzet intézményét az új polgári eljárásjogban, amelynek megalapozottságát azonban nem orientálhatja kizárólagosan a „releváns összefüggés” tesztje.)

Álláspontunk szerint a perben kialakult konkuráló alapjogi pozíciók közötti megfelelő egyensúly kialakításához, illetve az erőviszonyok kíméletes kiegyenlítéséhez olyan további körülmények elvi összemérése szükséges a magánszféra-védelemhez és a bizonyításhoz fűződő köz- és magánérdekek vonatkozásában, mint a pozitív jogi

⁵² Ld. 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Indokolás [13].

⁵³ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Varga Zs. András párhuzamos indokolása [76].

⁵⁴ Uo. [78].

értelemben vett (tehát közvetlenül fenyegető vagy már bekövetkezett) jogsértés léte és a konkrét bizonyítási helyzet szembeállítva az adott alapjogsérelemmel.

A jelen ügy „alkotmányossági rétegét”⁵⁵ Szalay Péter már idézett különvéleménye foglalja össze a legmegfelelőbben, mégpedig akként, hogy az az indítványozónak az Alaptörvény VI. cikkéből következő alapjogainak, valamint az Alaptörvény XXVIII. cikkéből következő „bizonyításhoz való jognak”, illetve – egy harmadik elemként – a polgári igazságszolgáltatásba vetett közbizalomnak, mint alkotmányos értéknek (ebben az ügyben összefüggésben az Alaptörvény XVI. cikkével)⁵⁶ az összeméréséből keletkezik.

Abban is egyetértünk a különvéleményt megfogalmazóval, hogy az Alkotmánybíróságnak az alkotmányjogi panasszal támadott bírói ítéletet – fentebb megfogalmazott alkotmányjogi indokainknak a magánszféravédelemmel való „releváns összefüggésére” is tekintettel – meg kellett volna semmisítenie, bár lehet, hogy ezen álláspontunkkal mi magunk is különvéleményen maradunk.

⁵⁵ 3312/2017 (XI.30) AB határozat, Szalay Péter különvéleménye [94].

⁵⁶ Uo. [92]-[93].